

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. x. De gula c[on]iua[n]di se[n]su & fere v[er]bis macrobii su[m]ptis de
libro saturnalior[um].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

nuā vidisset/vino grauis/vnguentis delibut⁹:sertis capite redi
mito/plucida veste amictus/refertā turba doctorū hominū sco
lam eius intrauit:nec contentus tā deformi introitu/cōfedit/ &
vt clarissimū eloquiū & prudētissima p̄cepta temulētie: lachry
mis eleuaret. Orta deide: vt par erat oīm indignatiōe xenocra
tes vultū in eodē habitu cōtinuit:omissaq; re quā differebat/de
modestia & tempantia loqui cepit. Cuius grauitate f̄monis re
spiscere coactus polemio:primū coronā capiti detractā picit:
paulopost brachiū intra palliū reduxit. Procedente tēpore oris
coniuualis hylaritatē deposuit:ad vltimū totā luxuriam exuit:
vniūsq; orationis saluberrima medicina sanatus:ex infami ga
neone/maxim⁹ philosoph⁹ euasit. Peregrinat⁹ est itaq; huius
anim⁹ in neqtia:nec habitauit:diuertit paululū:sed nequaq; do
miciliū fixit. Postremo vnū est ad qđ toti⁹ philosophi cet⁹ ten
dit intentio. s. finis honest⁹: letus exitus & iocundus/qui plane
euenire non poterit:nisi philosophia oibus officinis/& oīm mi
nistris officiorū custodē adhibeat verecundiā: que parēs est (vt
ait Cassianus)omnis honesti cōsiliū:solēniū officiorū tutela:ma
gistra innocētie: cara pximis/accepta alienis/priuatitas negligēs
facultates vt cōmunes aplificet:omī loco:oi tēpore pre se fauo
rabilem gerēs vultū. A deo quidē: vt etiā inuerecundis feratur
accepta. Athenis quidā vltime senectutis:cū spectatū in thea
trū venisset: eūq; nemo e ciuib⁹ sessū reciperet:ad lacedemonio
rū legatos forte puenit:qui hoīs etatem:canos eius & ānos as
surgēdi officio venerati sunt:sedēq; ei iter ipsos honoratissimo
loco dederunt:q; vbi fieri popul⁹ aspexit maximo plausu:aliene
urbis verecundiā p̄probauit. Ferūt tūc vnū e lacedemoniis dixit
se. Ergo atheniēses qđ sit rectū sciunt: sed id facere negligunt.

¶ De gula conuiuandi/sensu & fere ex verbis macrobii sūptis
de libro saturnaliorum.

Capitulum. X.

Vident forte parū ciuilia & supstitiosa nimis q̄ de sa
cris apicib⁹ p̄ferūt. Ceterū vt miti⁹agam⁹ nobiscum
gētiliū philosophorū cōiuuadi regula in mediū profe
ratur. Et quidem plures in hanc partem officiorū pre
cepta dederūt sed ad p̄sens pauci sufficiunt. Inter alios saturna
liorū liber p̄m⁹ occurrit/talis si recte īspiciat & tā⁹ vt nihil aliū
de oporteat mutuari. Cū ergo in p̄nti caplo nō tāuestigiis q̄ pas
sib⁹ discernim⁹ imitari:& ex opulētia p̄optuarii sui/cellule n̄e
supplere āgustias. Sigdē p̄spicu⁹ est in fētētis: in x̄bis floridus/
& tanta morum venustate redundans / vt in institutione con

Verecundie
pulchra laus.

¶ De ātīquo
veniēte ad lu
dorū spectacu
la nō recepto
p̄ p̄ciues athe
niēses sed p̄ le
gatos lacede
monios.

¶ Liber de sa
turnalibus.

Polícratici de Curialíu nugis.

iiii & dispensatione/socraticam videatur ppinare dulcedinē.
Ait ergo. Scio philosophiā q̄ rerū oīm moderatrix est hoc pri-
mū obseruatur vt secum estimet presentium ingenia conuiuia-
rum: & si plures peritos vel saltem amatores sui in cōuiuī socie-
tatem reperiatur sermonē de se patietur agitari/quiavelut pauce
littere mute disperse iter multas vocales in societate vocis faci-
le mansuescunt/ita rariores imperiti gaudentes consortio peri-
torū/aut cōsonāt si qua possunt: aut rerū taliū capiūē auditu. Si
vero plures ab institutione discipline eius alieni sunt prudenti-
bus qui pauciores intererūt sauciet dissimulationē sui/ & patie-
tur loquacitatez maiori pti amicitiorē sonare: ne rara nobilitas
a plebe tumultuosiore turbet. Et hec vna est de philosophie vir-
tutibus. Quia cū orator non aliter nisi orando p̄betur/philoso-
phus nō min⁹ tacendo p̄tēpore q̄ loquēdo philosophat. Sic er-
go pauci qui aderunt doctiores in consensū rudis cōfortii/ salua
& intra se q̄stione migrabunt: vt oīs discordie suspitio faceffat.
Nec mirū si doctus faciet quod fecit quondā p̄sistrat⁹: athenarū
tyrann⁹. Qui cum filiis suis rectum dando consiliū non obtinū-
isset assensum/ & ideo esset in similitate cū liberis: vbi hoc emu-
lis causā gaudii fuisse cōperisset ex illa discordia spantib⁹ in do-
mo regnātis posse nasci nouitatē/ vniuersitate ciuiū conuocata
ait succensuisse se filiis quidē nō acq̄escētib⁹ patrie volūtati. Sed
hoc postea sibi visū eē paterne apti⁹ pietati vt in sententiā libero-
rum ip̄e p̄cederet. Sciret igit oīs ciuitas regis sobolē cum patre
cōcordē. Hoc cōmēto spē detraxit insidiantib⁹ regnātū geti. Ita
in oī gñe vite/ p̄cipueq̄ in letitia p̄iuuiali oē quod videt absonū
in vnā soni cōcordiā salua innocētia redigendū est. Sic agatho-
nis cōuiuī: ga socraticas phedros paufanias & hisimacos habu-
it: & bñ nullū nisi phisicū sēsit. At v̄o altioni: v̄ didonis mēsa/ q̄si
solis apta delitiis habuit hic iopā: illa polipheniū cythara canē-
tes. Nec deerāt apud altionē saltatores viri/ & apud didonē bri-
chias sic hauriens merum: vt se totum superflua eius infusione
prolueret. Nōne si quis/ aut inter pheatas/ aut apud penos fmo-
nes de sapientia erutos conuiuialibus fabulis miscuisset & gra-
tiā illis cetib⁹ amicam p̄deret: & in se plane iustū n̄sū moueret?
Ergo p̄ma obseruatio eius erit estimare cōuiuas: deinde vbi lo-
cum patere sibi viderit nō de ip̄is p̄funditatis sue iter pocula se-
cretis loquetur/ nec nodosas & anxias: sed vtiles quidem faciles
tū mouebit questiones. Nā sicut inter illos q̄ hoc exercitii gen⁹
hnt in medijs saltare conuiuīis. Si quis vt se āpli⁹ exerceat/ so-

Itā pulchras
similitudinem
līarū mutat
ad vocales: et
īperitozū ad
peritos.

De p̄sistrato
athenarū tyrā
no q̄ cū filiis ī
sniā concordā
uit vt insidiant
tes excluderet

De cōmēdabi-
li cōuiuio aga-
tonis.
De vitupera-
bilib⁹ p̄uiuīis
didonis & altio-
ni.

De modo lo-
quēdi in cōuiu-
ijs seruādo.

dales vel ad cursum vs ad pugillatum laceffiuerit quasi ineptus relegabitur ab alacritate conuiuii. Sic apud mensam quandoque philosophandum est: vt crateri liquoris ad letitiam nati adhibeatur non modo nymphaeum sed musarum quoque ammixtione temperies. Nam si (vt fateri necesse est) in omni conuentu: aut tacendum est aut loquendum / queramus silentium ne conuiuiis importunus sermo conueniat. Si enim vt apud athenas athicas / ariopagite tacentes indicant ita inter epulas oportet sileri / non est ultra querendum inter mensas philosophandum sit nec ne. Si vero non erunt muta conuiuia / cur ubi sermo permittitur honestus sermo phibetur: maxime cum non minus quam dulcedo vini hilarent verba conuiuii? Quid hoc inquis ad philosophiam: imo nihil tam cognatum sapientie: quam locis & temporibus aptare sermones: personarum que aderunt estimatione in medium vocata. Alios enim relata incitarunt exempla virtutum / alios beneficiorum: nonnullos modestie: vt & qui aliter agebant sepe auditis talibus ad emendationem venirent. Sic autem vitiis irretitos si & hoc in conuiuiis exegerit loquendi ordo / feriet philosophia non sentientes vt liber pater tyrsus ferit: per obliquationem circumfusa hedere late mucrone: quia non ita profitebitur in conuiuiis cenfore: vt palam vitia castiget. Ceterum his obnoxii repugnabunt: & talis erit conuiuii tumultus vt sub huiusmodi inuitati videantur edicto. Quod superest leti bene gestis corpora rebus procure viri / & pugnam sperare parari. Ergo si oportunitas necessarie reprehensionis emerferit / sic a philosopho perficetur: vt & tecta & efficax sit: quid mirum si feriat sapiens: vt dico non sentientes: cum interdum sic reprehendat vt reprehensus hylaretur. Nec tamen fabulis suis sed interrogationibus quoque vim philosophie nihil ineptum loquentis ostendet. Hanc ergo nullus honestus actus locus ve / nullus ceterus excludat que ita se aptat / vt ubique sic appareat necessaria tanquam abesse illam ne phas fuerit: & post pauca ledorie & stomachis differentiam facit: que sic interdum proferuntur a sapiente / vt non modo amaritudine careant: sed afferant tempestiuam dulcedinem. Deinde interrogandi ciuilitate: vel faciem docet. Qui vult ergo amicus esse consultor / ea interroget que sunt interrogato facilia responsu: & que scit illum sedula exercitatione didicisse. Gaudet enim quisquis puocatus ad doctrinam suam in medium proferendam: quia non vult latere quod didicit maxime si scientia quam labore quesuit cum paucis illi familiaris & plurimis sit incognita: vt de astronomia vel dialetica: ceterisque similibus. Tunc enim videntur fructum consequi laboris: cum adipiscuntur oc

De libero pfe
qui p obliqua
tionē hedere
circūfuso ferit
unt tyrsus late
te mucrone.

Ita d q homo
gaudet se de
his que scit in
terrogari.

Polícraticí de Curialiū nugis.

caſionem publicādi que didicerant ſine oſtentionis nota qua
 caret qui nō ingerit: ſ; imitat vt pferat. Cōtra magne amaritu-
 dinis eſt: ſi corā multis aliquē interrogas qđ nō opima ſciētia q̄
 fuit. Cogit enī aut negare ſe ſcire quod extremū verecūdie dā-
 nū putant/aut reſpōdere temere: ſe euentui veri falſi ve p̄mittē
 Vñ ſepe naſcī iuſtitie p̄ditio & oē hoc infortuniū pudoris ſui
 imputat cōſulenti. Nec nō & qui ambierūt maria & terras: gau-
 dent cum de ignoto multis: vel terrarū ſitu: vel ſinu maris ite-
 roganſ: libēterq; reſpondēt/ & loca deſcribūt modo verbis/ mo-
 do radio/ glorioſū putantes que ip̄i viderāt aliorum oculis obſice-
 re. Quid duces: vel milites q̄ fortiter a ſe facta dicturiunt & tū
 tacēt arrogātie metu. Nōne hi ſi vt hec referant inuitētur/ mer-
 cedem ſui laboris eſtimant perſolutam/ remuneratiōē putan-
 tes inter volētes narrare que fecerant. A deo autē id gen^o narra-
 tionis habet quendā glorie ſaporē: vt ſi inuidi vel emuli forte p̄-
 ſentes ſint/ tales interrogatiōes obſtrepēdo diſcutiāt & alias in-
 ferendo fabulas/ p̄hibent illa narrari que ſolēt laudē creare nar-
 ranti. Pericula quoq; preterita vel erūnas penit^o abſolutas qui
 euasi: vt referat gratiſſime puocaſ. Nam qui adhuc in ipſis vñ
 paululū detinetur/ horret ammonitiōem & formidat relatum
 (vt virgilius) Forſan & hec olī meminiffe iuuabit. Iuuat ſi quē
 dicere iuſſer^o amici ſui repētina felicitatē qua ſpōte nō audebat:
 vel dicere/ vel tacere modo iactātie/ modo malicie metu. Qui
 venatibus gaudet interrogat^o de ſilue ambitu: de ābage luſtro-
 rum/ de venatiōis euetu. Religioſus ſi a deſt da illi referendi co-
 piā: quibus obſeruatiōibus meruit auxilia deorū q̄tus illic ceri-
 moniarū fructus: quia & hoc genus religionis: eſtimant numi-
 num bñficia non tacere: adde q̄ volūt ſe amicos numinib^o eſti-
 mari. Si vero & ſenex preſens eſt habes ocaſionem qua pluri-
 mum illi contuliſſe videaris ſi eum interrogas: vel que ad illum
 omnino non pertinent. Eſt enim huic loquacitas etati familia-
 ris. Vt vero ad ſcomata redeam^o illa que plus vrbaniat^o & mi-
 nus amaritudinis habēt: ſunt inter iacienda conuiuiis vt ſūt illa
 de nonnullis corporū vitiis/ aut parum aut nihil gignētia dolo-
 ris: vt ſi in caluitium cuiuſq; dicas aut naſum: vel curuā erectio-
 nem dicas/ ſeu ſocraticā depreſſionē. Hec enim q̄to minoris in-
 fortunii ſunt: tanto ſuauius ledunt. Cōtra oculorum orbitas nō
 ſine excitatione cōmotionis obſicitur. Quippe antigonus rex
 theócritū chiū de quo iurauerat q̄ parſur^o eſſet: occidit p̄p̄ ſco-
 ma ab eodē de ſe dictū. Cū enī q̄ſi puniēd^o ad antigonū rapereſ

Virgilij Xsus

Scoma qđ ē.
 ſ. li. viij. c. vlti.

solātibus eū amicis & spē pollicētibus q̄ oīno clemētiam regis expturus esset: cū ad oculos eius venisset: respondit. Ergo īposibilem mihi dicitis spē salutis. Erat aut̄ antigon⁹ vno orbat⁹ oculo: & īportuna vrbānitas maledicacē luce p̄rauit. Nec nega ueri philosophos q̄q̄ incurrisse p̄ indignationē hoc gen⁹ scomatis. Nā cum regis libertus ad nouas diuitias nup̄ erect⁹ philosophos ad conuiuū p̄gregasset: & irridendo eorū inutiles q̄stioēs scire se uelle dixisset cur & ex nigra & ex alba faba pulmentum vnius coloris edat. Aridices philosoph⁹ indigne ferēs. Tu nobis (inquit) absolue/ cur & de albis & de nigris loris similes macule gignant. Cōmendat scoma & cōditio dicētis si in eadē causa sit: vt si aliū de paupertate paup̄ irrideat: si obscure natū nat⁹ obscure. Nā tharfeus amphias cum ex ortolano diues esset: & in amicū quasi degenerē nōnulla dixisset/ mox subiecit: sed & nos de eisdē seminibus sum⁹/ & oēs pariter letos fecit. Illa uero scomata directa letitia cum in quem dicuntur infundunt: vt si virū fortē vituperes quasi salutis sue prodigū: & p̄ aliis mori uolentem. Aut si obieceris liberali q̄ res suas p̄fundat/ minus sibi q̄ aliis cōsulēdo. Sic & diogenes antisthenē cīcī magistrū suum solebat uelut vitupando laudare. Ip̄e me aiebat medicū fecit ex diuite/ & pro domo ampla fecit habitare ī dolio. Melius aut̄ dicebat ista q̄ si diceret gratis illi sum⁹: quia me philosophū & consummate v̄tutis virum fecit. Ergo cū vnū nomē scomatis sit/ diuersi in eo continētur effectus. Ideo apud lacedemonios iter cetera exacte vite instituta/ hoc quoq̄ exercitii gen⁹ a ligurgo institutū est: vt adolescētēs & scomata sine morsu dicerent/ & ab aliis in se dicta perpeti discerēt. Ac si quis eorum in indignationem ob tale dictū plapsus fuisset: vltius ei in alterū dicere nō licebat. Verū quia letitie in conuiuīs frequēter insidiat̄ ira: ab huiusmodi dictis temperandum est/ & questiones cōiurales in omnes proponende sunt aut soluende. Quod gen⁹ veteres ita ludicrum non putarunt/ vt & Aristotiles/ aliqua de ipsis scripserit/ & plutarchus/ & apuleius cum frontone. Nec contēnendum sit quod tot philosophantium meruit curam. At in exercitio rethorum oratorum ve foro/ longe commodiorem habēt scomata locum. Quippe vbi motus aduersarii sepe proficit ad triumphum. Vnde & hec ciceroni per familiare fuisse traditur. Iphis quoq̄ ledoriis crebro in cōtentionibus fori locus est dum tamē ad probra non perueniant: que & si non quiescant favore litigātis: cessare tamen debent obreuerentiam iudicis & auditorum

De scomate p̄ philosophum aridicē p̄tra libertum regis dicto.

De amphia tharfeo s̄ amī cū q̄si degenerem.

De scomate p̄ diogenē in antisthenem dicto

Ligurgi institutio qualiter adolescentes scomata dicerent & paterēt

Quid sit ledoria. vide. s̄. li. vij. ca. vlti.

Policratici de Curialiū nugis.

Offenditur enim quibus est equ⁹/ & pater & res si quis nisi euidentissima ratione ad probra profiliat. Sed & qui ea sustinet patienter: fauorē omniū ac temperantiam visus est meruisse. Conuiuia ergo ledorias excludūt: ne felle earū tota conuiualis dulcedo amarescat. Ad id quod hylaritatē conciliat modestie cōsciā/ vndiq; conquirendū. locus enī comis & venustus/ conuiuantiū risus/ oībus parenteticis iocundior est. Siquidem elegāter licet in persona derisoris ethicus ait. Sed conuiuatoris vti ducis ingenium res aduerse nudare solent celare secunde. Sed & vini indulgentia/ licet dici soleat quia sicis deus omnia dura p̄posuit/ modum habet & si fuerint qui platonis auctoritate ea passim crediderint haurienda/ laudibus arguitur vini vinosus homerus. Et plato ab eisdem vinosus conuincitur extitisse. Certū est vtrūq; eorum vini laudasse vsu/ quod & naturā roborat & ingenium acuit/ & ad res agendas animū remissuz accēdit. At platonem inter minuta & modesta pocula iocundiorē liberaliorēq; inuitationem p̄basse fidelius tradit/ que fieret sub quibusdā quasi arbitris sobriisq; magistris conuiuiorū. Et hoc est qd̄ in p̄mo & secundo de legib⁹ nō inutile iuris esse decernit. Nam & modicis honestisq; inter bibendū remissionibus refici itegrariq; animos ad instauranda sobrietatē officia existimauit/ redditosq; sensim letiores/ ad intentiones rursus capessendas fieri abiliores/ & simul si qui penitus in his affectionū cupiditatūq; errores inessēt quos celaret alios qui pudor reuerens omnia ea sine graui periculo libertate data per vinū detegi/ & ad corrigēdū medendūq; fieri oportuniōra. Atq; hoc plato ibidē dicit/ non diffugiendas esse huiusmodi exercitationes aduersū vini violentiā p̄pulsādā. Neq; illū vnq; continentē prorsus aut temperantē satis fideliter visum esse cui vita non inter ipsa errorū pericula & ī mediis voluptatū illecebris explorata sit. Nam cui licentia gratieq; omnes cōuiuiorū incognite sint/ quiq; illarū omnino expers sit: si eum forte ad p̄cipiandas hmōi voluptates/ aut voluntas tulerit: aut casus iduxerit: aut necessitas ipulerit: mox deliniri & capi: neq; mentē eius animūq; consistere. Congrediendū igitur est & tāq; in acie quadā cum voluptariis rebus: cūq; ista vini licētia quominus decernendū: vt aduersus eos non fuga/ nō absentia sim⁹ tuti: sed vigore animi & constanti p̄sentia/ moderatoq; vsu: temperantiam continētīaq; tueamur/ & calefacto siml' refotoq; animo si quid in eo vel frigide tristitie: vel torpentis verecūdie fuerit abluamus. Poterit auctoritas platonis mouere q̄plures/ sed

Ita dō bona q̄ p̄
ueniunt ex
potu vini.

nimis mihi arduus / & temerarius / infirmioribus animis videtur
cum baccho / immo & cum quauis voluptate congressus. Si loth
vir iustus & modestos qui de sodomorum eripere incēdio im
pellente vini stimulo corrui in incestum. Si noe femora denu
dauit fide & perseverantia boni / subtract⁹ diluuiū. Alter huma
ni generis pater: & salutis opifex / quis tuto cōgreditur: nisi for
te seipm tantis patribus ducat preferendum: vt tamē platonis
non reluctemur edicto congregari cum voluptate sit fortius dum
tamen sit tutius fugere & illius declinare confictum. Nec me
mini inuenisse quēq̄ de prouocatoribus voluptatū quē non lege
rim cecidisse. Eo forte spectāt figmenta poetica: que orgia sine
furore transacta non recolūt / nec erubescunt sacra bachi cruore
parricidii / & multiplicib⁹ flagitiis maculare. Est preterea in cō
uiujs obseruandū: vt instruende familie & domus regende cu
ra: & seruilis obsequii / moderatio vni alicui demandetur ne qd
ineptum & imparatū appareat: ne quid stupendum aut erube
scendum emergat: ne dominum oporteat ad se gerendorum re
uocare sollicitudinem: & vt dici solet / quasi in humeris portare
conuiuas. Vitet etiam qui conuiuia cautus esse voluerit: consi
liandi consuetudinem verbiq̄ secreti faciendi morem: eo q̄ in
conuiujs: id est iocundo amicorum conuiuantium cetū debent
omnia esse nuda: & in amore & fide nichil debet esse abscondi
tum: sed si fieri posset oculos in pectora sua inuicem mutuo trās
ferre conspectum. Nullus enim locus actitandis consilijs: aut
vix vllus ineptior est. Siquidem verba secreta solent assidenti
bus exclusis esse molesta. Nam ipsa exclusio habet imaginem
diffidentie. Sed in his que palam dicuntur fideliter exequendū
erit: quod in libro primo de analogia scripsit Gayus claudi⁹ ce
sar vir excellentis ingenii magneq̄ prudentie. Ait enim. Tanq̄
scopulum naute fugiunt: sic fugiendum est infrequens & info
rens verbum. Et quidem numerum conuiuarum expresserunt
antiqui: vt nec pauiores essent q̄ gratie que clauduntur ternario
nec plures q̄ muse: id est nouē: aut in summa gratiarum & mu
sarum explerent numerum ad duodenarium ascendētes. Opti
nuit tamen apud eos qui rectius intuentur: vt in his officiū pa
trissimilias latissime pateat.

C De molestiis & oneribus coniugiorum fm
Hieronymum & alios philosophos: & de pemi
cie libidinis: Et de muliere Ephesina similitum
fide.

Capitulum. XI.

B

Genes. xix.
Genes. ix.
De noe q̄ pro
pter vinum fe
mora denuda
uit.

Ad conuiujs
architricliniū
preferendū / r
causam.

Ad psilia r se
creta debere
esse a cōuiujs
aliena.

Ad quāt⁹ eē
debeat nume
rus conuiuarū.